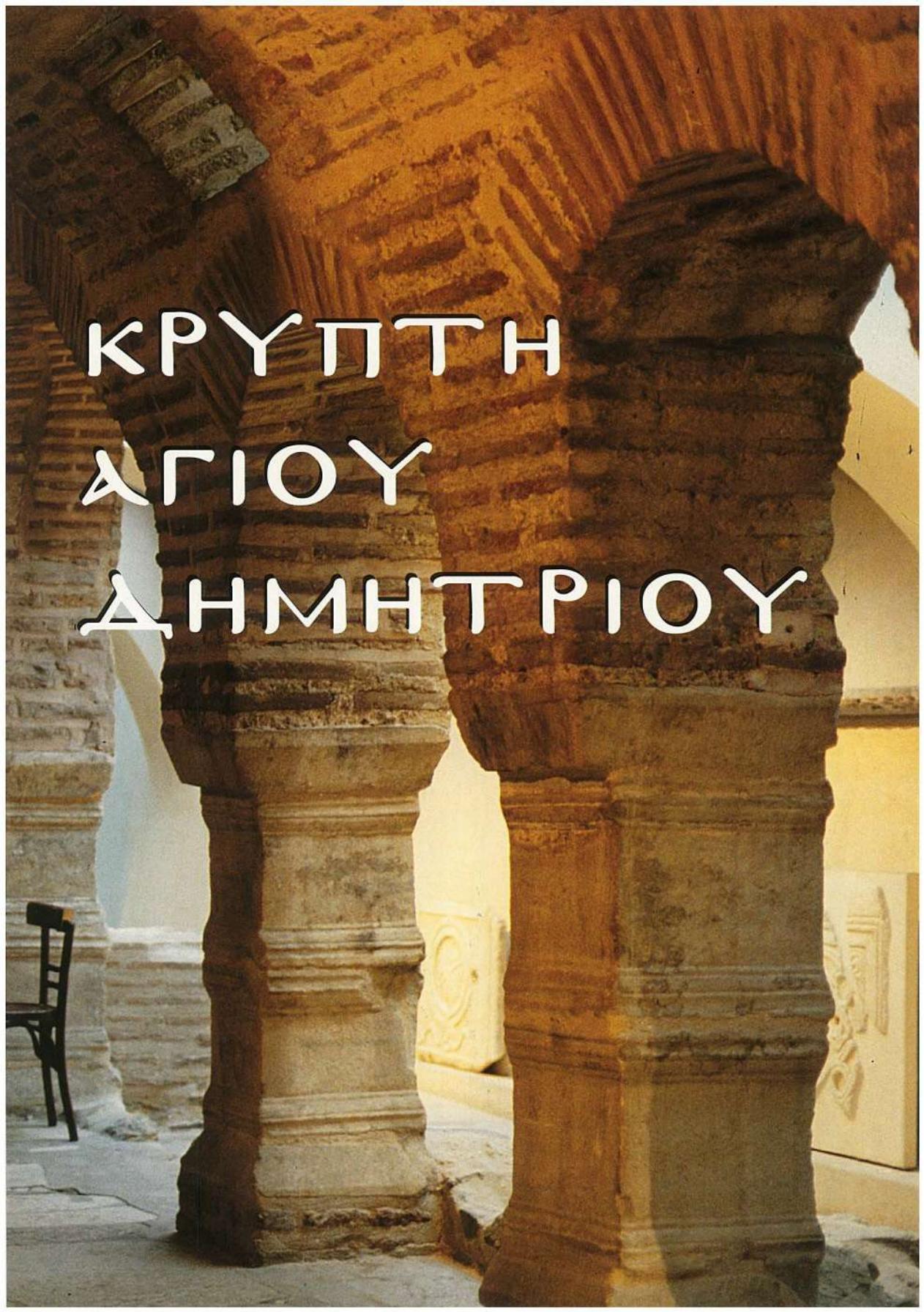

Κείμενο:

Μ. Αρχιμανδρίτου Ιωάννου Χ. Τασσιά,
Πρωτοσύγκελλου Ι.Μ. Θεσσαλονίκης.

Φωτογραφίες:

Λεωνίδα Παπαδόπουλου

A photograph of the interior of a church, featuring several large, fluted columns made of light-colored stone. In the background, a large, ornate dome is visible, painted with gold leaf. The lighting is warm, creating strong shadows and highlights on the architectural elements.

КРУПТΗ
ΑΓΙΟΥ
ДИМИТРИΟΥ

Ο ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ.

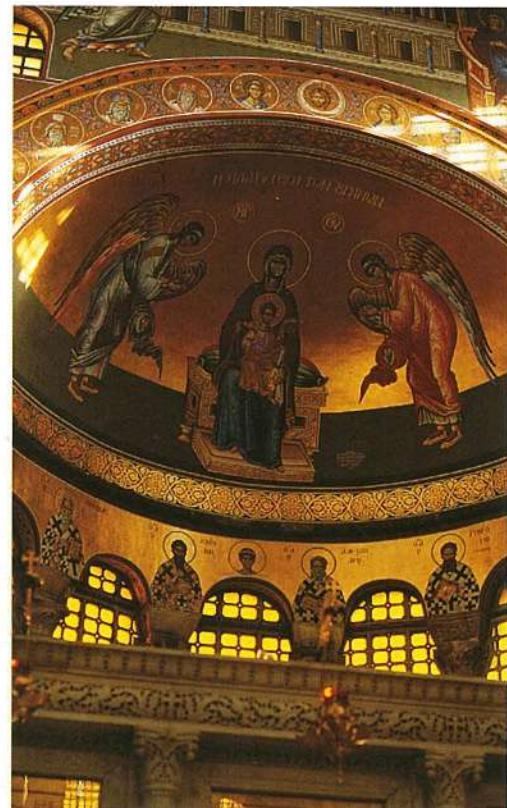
Eις την "θεοφύλακτον των Θεσσαλονικέων μητρόπολιν" γεννήθηκε και μεγάλωσε ο ωραιότερός της καρπός, ο Μεγαλομάρτυρας του Χριστού Δημήτριος. Ήταν τα χρόνια της βασιλείας του Ρωμαίου αυτοκράτορα Διοκλητιανού (4ος μ.χ. αιώνας), χρόνια γεμάτα διωγμούς και αναρίθμητες θυσίες των χριστιανών. Η εποχή αυτή έμεινε γνωστή στην ιστορία σαν "εποχή μαρτύρων" του χριστιανισμού. Με τον ερχομό του 4ου αιώνα μ.χ. ο χριστιανισμός είχε ήδη εδραιωθεί στην πόλη της Θεσσαλονίκης με πολυάριθμους χριστιανούς και Εκκλησίες οργανωμένες κατά τα πρότυπα της διδασκαλίας των

Αγίων Αποστόλων. Εκπλεκτό μέλος της Εκκλησίας των Θεσσαλονικέων ήταν και ο Άγιος Δημήτριος που προήρχετο από ευσεβείς γονείς, από τους πλέον επίσημους άρχοντες των Μακεδόνων. Ήταν προκισμένος με πλήθος σωματικών και πνευματικών χαρισμάτων. Με την πνευματική του υπεροχή, την ωραία εμφάνιση, την ευσέβεια και την ηθική, ο Δημήτριος έγινε πολύ γρήγορα γνωστός σε ολόκληρη την πόλη. Παράπληλα εγυμνάζετο στην πολεμική τέχνη, ώστε να συνδυάζει άριστα την φρόντη και την ανδρεία με την πολεμική πείρα. Η φήμη του έφτασε και μέχρι του βασιλέως Μαξιμιανού Γαλερίου, ο οποίος εκτιμώντας τις αρετές του τον προσέλαβε αρχικά ως μέλος της συγκλήτου της πόλης και στην συνέχεια τον τίμησε με το αξίωμα του Δουκός, διορίζοντάς τον στρατηγό όπης

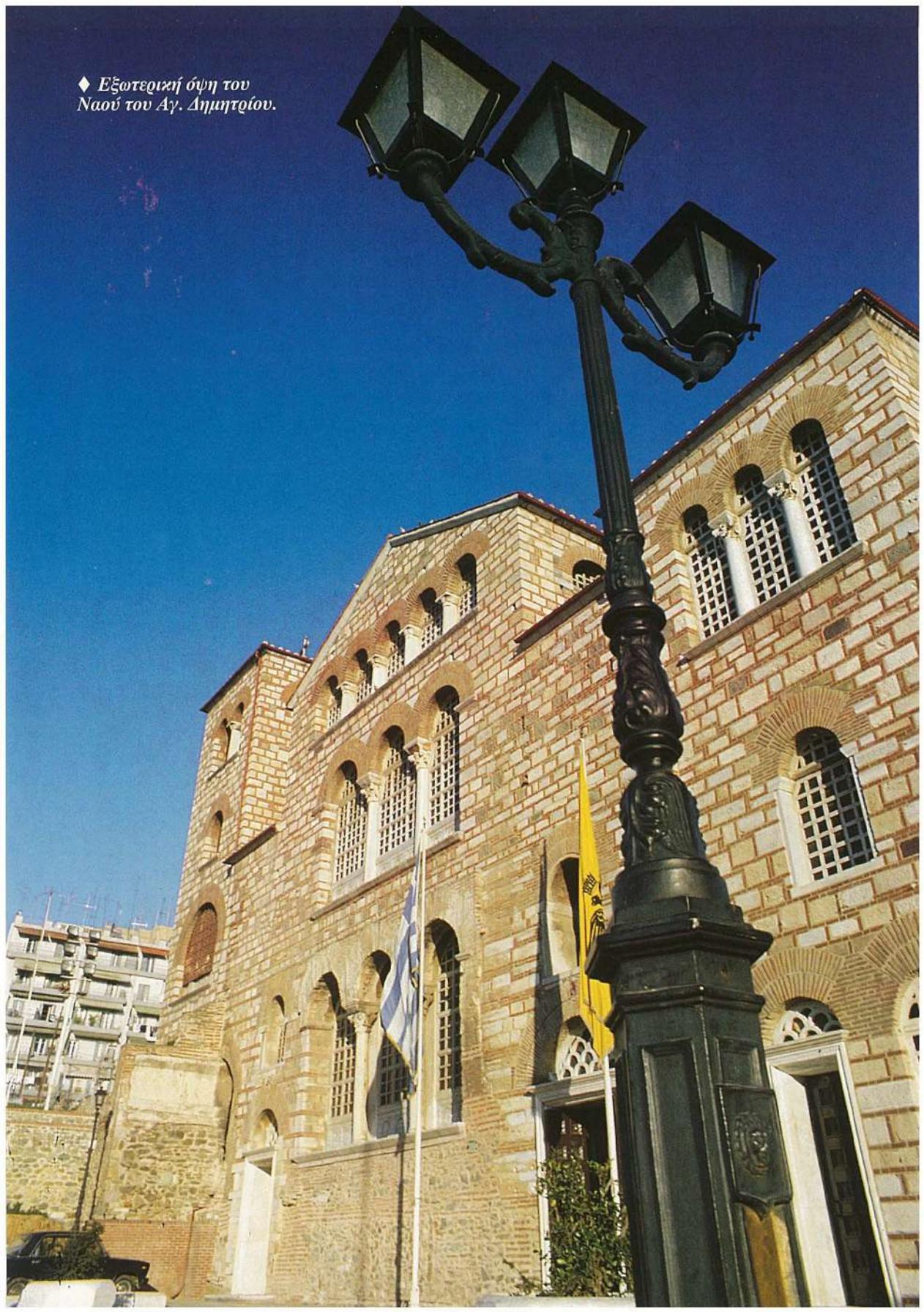
◆ *Το κεντρικό κλίτος του ιερού Ναού, όπως φαίνεται ψηλά από τον γυναικωνίτη.*

◆ *Η Πλατητέρα των ουρανών υπεράνω του Ιερού Βήματος. Έργο των οίκου Παχωμαίων.*

♦ Εξωτερική άψη του
Ναού του Αγ. Δημητρίου.

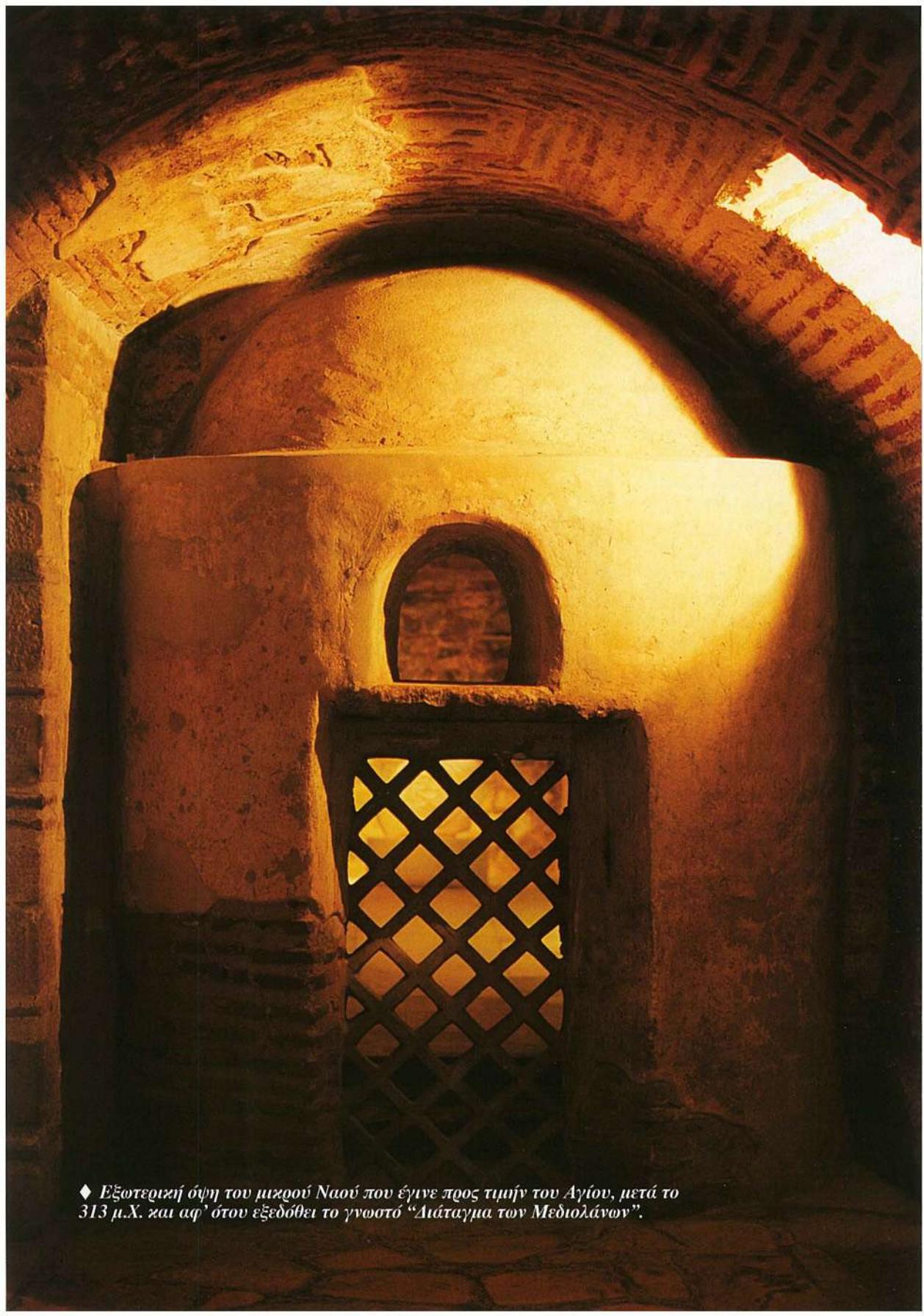

◆ Ασημένια λάρνακα με τα τερά λείφανα και την Άγια Κάρα των Αγίου Δημητρίου.

◆ ΦΡΕΑΡ (πηγάδι) μέσα εις το οποίο έριξαν τον Αγ. Δημήτριο.

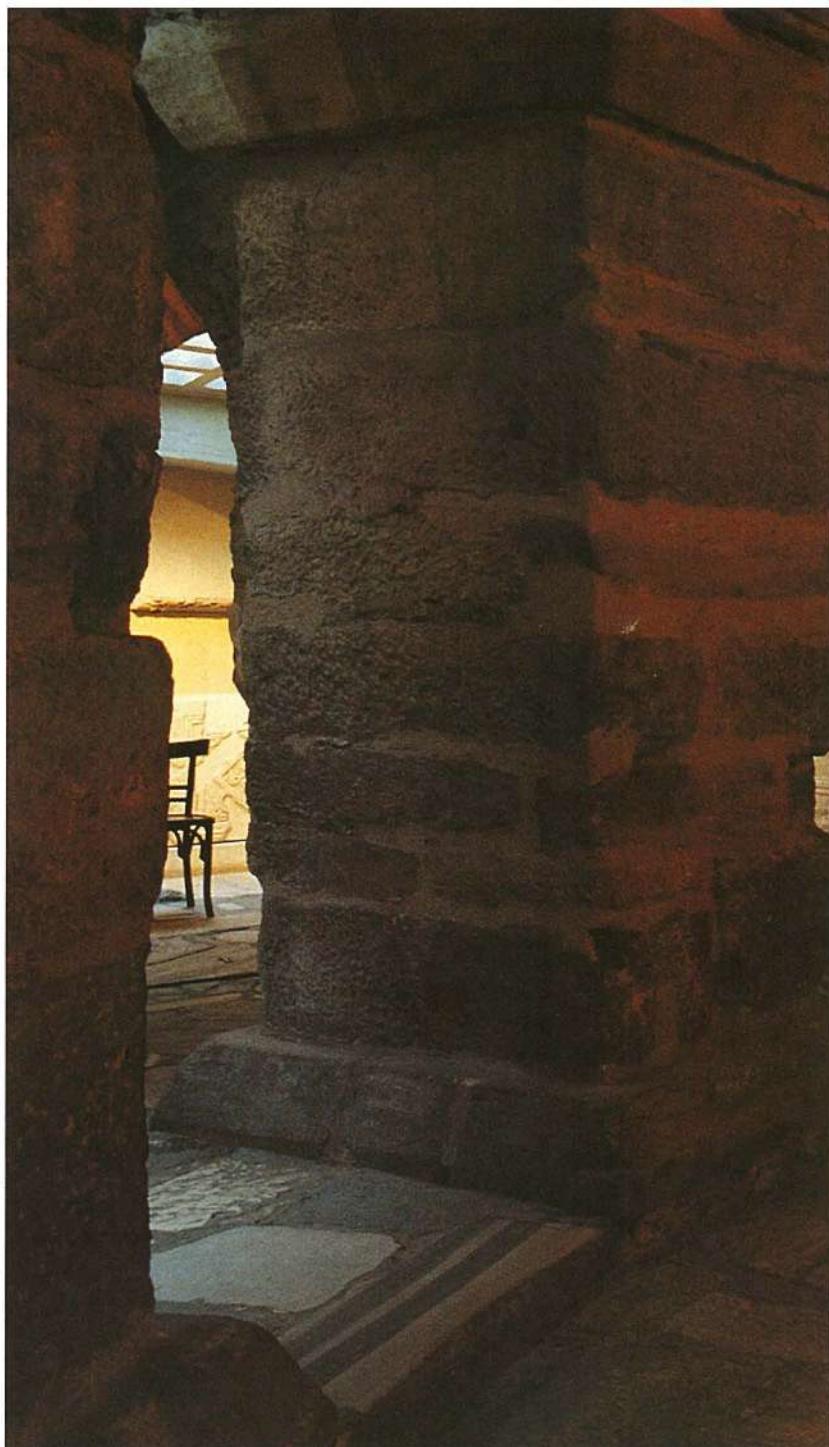
της Θεσσαλονίκης. Ως χριστιανός ο Δημήτριος δεν περιορίστηκε μόνο στην πατρεία του θεού αλλά επροχώρησε με ζήλο στο ιεραποστολικό έργο και ανεδείχθη μ' αυτό τον τρόπο Διδάσκαλος και Απόστολος, επεκτείνοντας το κίρυγμά του εκτός της Θεσσαλονίκης, στην Αττική και Αχαΐα. Πλησίαζε όμως η στιγμή που ο Άγιος Δημήτριος θα αποδείκνυε την πίστη του στο θεό, θυσιάζοντας την ίδια τη ζωή του. Μετά την εκστρατεία του κατά των Σκυθών, ο αυτοκράτορας Μαξιμιανός πέρασε από την Θεσσαλονίκη. Τότε τον πήποιάσαν μερικοί ειδωλολάτρες, που τον ἔπεισαν, ότι ο Δημήτριος με το κίρυγμά του στους χριστιανούς, τους παρέσυρε και τους απεμάκρυνε από την πατιτιά, παραδοσιακή θρησκεία. Ο Βασιλιάς διέταξε να τον φέρουν μπροστά του. Ο Άγιος υπερασπίσθηκε την πίστη του στον Αηποθινό θεό με απαράμιλlo θάρρος και αυταπάρνηση. Αυτό προκάλεσε την οργή του Βασιλιά που, θέλοντας να τον ταπεινώσει, διέταξε την φυλάκισή του σ' ένα βρώμικο υπόγειο πατιού πουτρού.

◆ Εξωτερική άψη του μικρού Ναού που έγινε προς τιμήν του Αγίου, μετά το
313 μ.Χ. και αφ' όπου εξεδόθει το γνωστό "Διάταγμα των Μεδιολάνων".

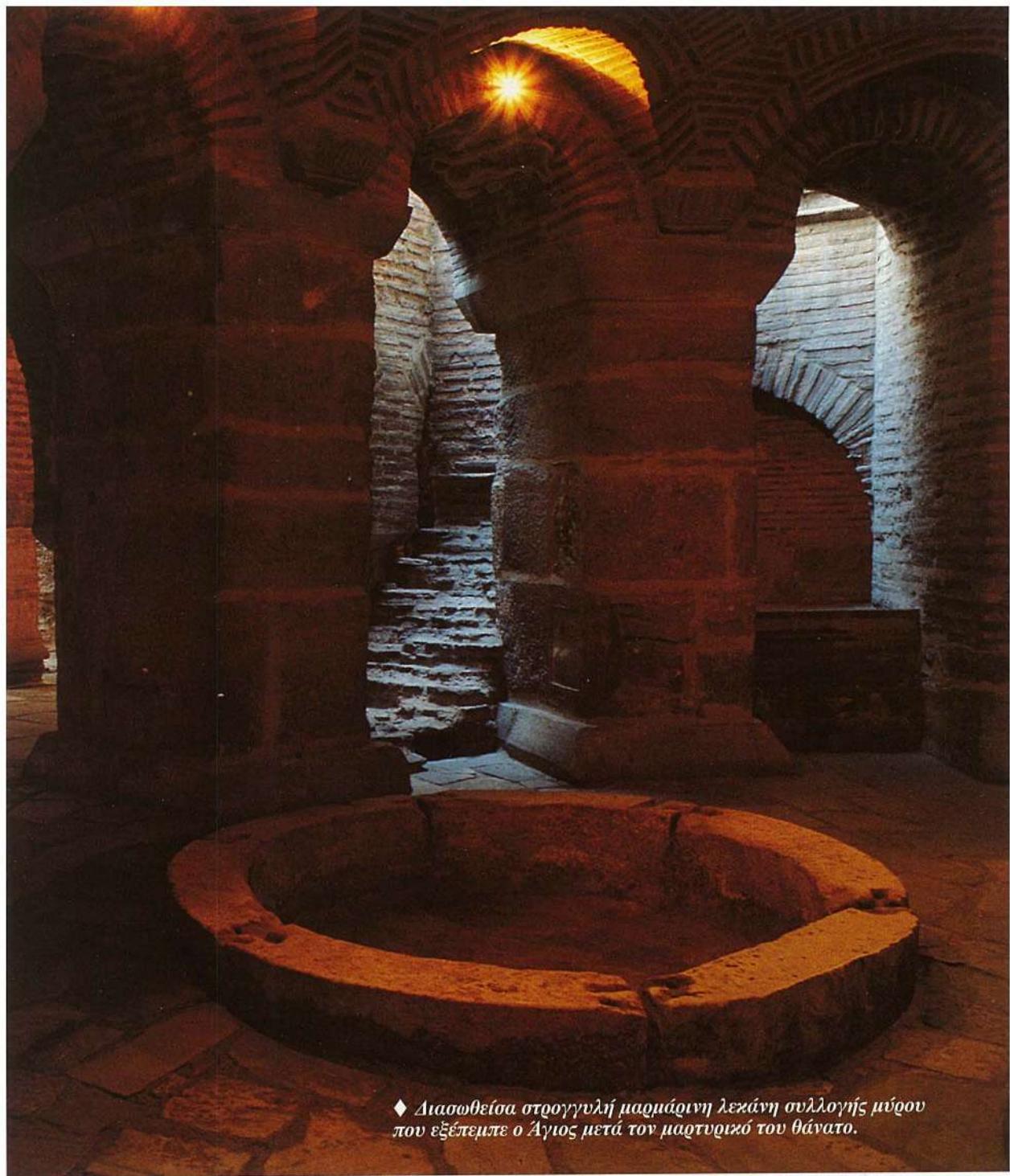
Σ' αυτό το κελί πήγε και τον βρήκε ο Νέστορας, ένας ωραίος νέος από την Θεσσαλονίκη και κρυφός χριστιανός. Ζήτησε την ευλογία και την δύναμη του Δημητρίου, στην προσπάθειά του να νικήσει στους αγώνες του πεντάθλου, που διοργάνωνε ο Βασιλιάς, τον γιγαντόσωμο Λυαίο. Θεωρώντας ο Βασιλιάς τον Νέστορα ένα ακόμη βέβαιο θύμα του Λυαίου, προσπάθησε να τον αποτρέψει. Ο Νέστορας όμως φωνάζοντας "Ο Θεός του Δημητρίου βοήθει μοι" όρμησε κατά του Λυαίου και με το ξίφος του τον χτύπησε στην καρδιά. Ταραγμένος ο Βασιλιάς κάλεσε τον Νέστορα και τον ρώτησε: "Νέε, με ποιές μαγείες νίκησες τον Λυαίο; Αυτός φόνευσε τόσους ανθρώπους δυνατότερους από σένα, εσύ πως τον θανάτωσες;" Ο Άγιος Νέστορας απεκρίθη: "Εγώ βασιλιά δεν νίκησα τον Λυαίο με μαγείες αλλά με την δύναμη του Ιησού Χριστού, του αηδηθινού Θεού".

Τότε ο βασιλιάς εξοργίστηκε και διέταξε έναν από τους άρχοντες, τον Μαρκιανό, να αποκεφαλίσει τον Νέστορα έξω από την πλεγόμενη "Χρυσή Πύλη". Μαθαίνοντας δε ο Βασιλιάς, ότι ο Λυαίος φονεύθηκε με την ευλογία του Δημητρίου, διέταξε τους στρατιώτες να πάνε στο λουτρό και να φονεύσουν τον Άγιο Δημήτριο. Οι στρα-

τιώτες με τις πλόγχες τους πήγαν στο λουτρό και τον πλόγχισαν σ' όπο του το σώμα.

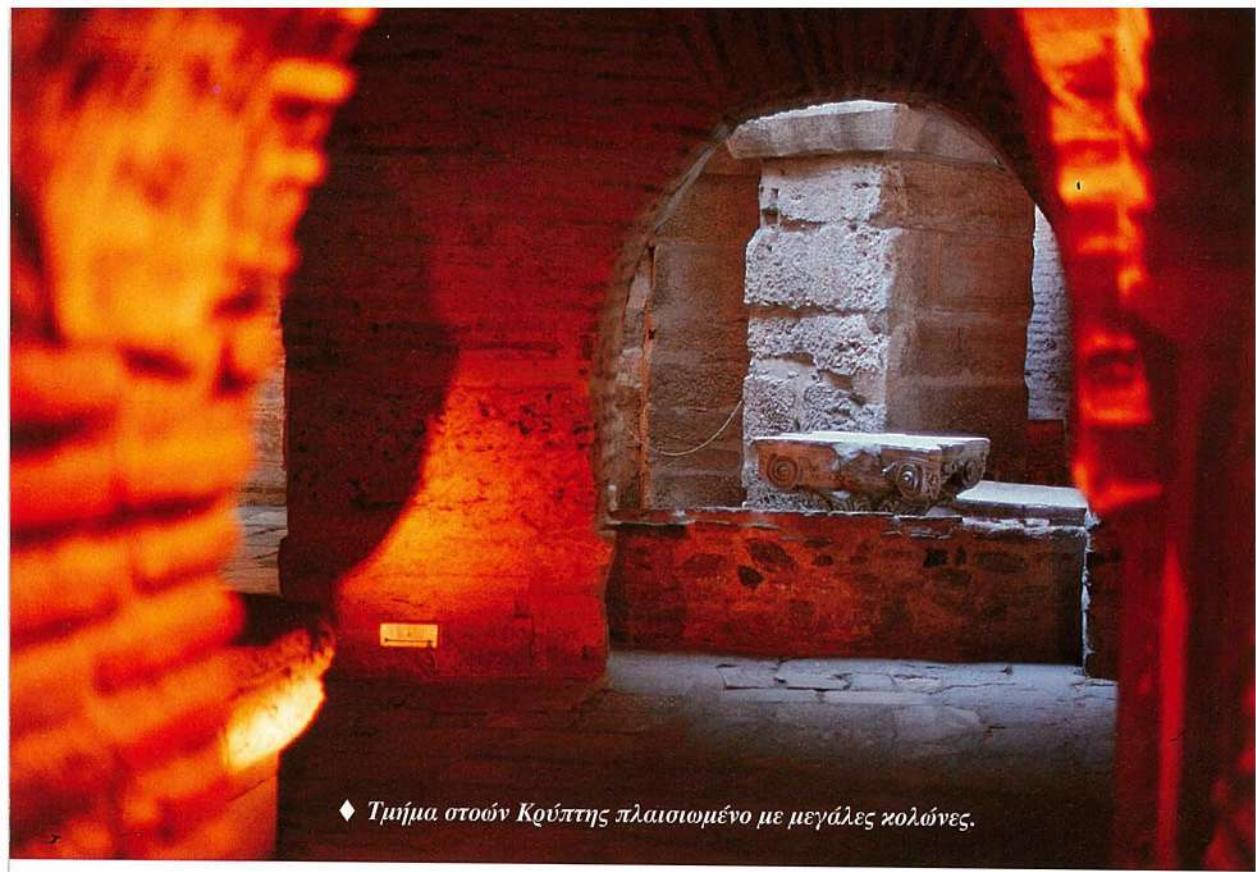
Η πρώτη πλόγχευση ήταν στην δεξιά του πλευρά γιατί, μόλις τους είδε ο Άγιος

♦ Διασωθείσα στρογγυλή μαρμάρινη λεκάνη συλλογής μύρου που εξέπεμπε ο Ἅγιος μετά τον μαρτυρικό του θάνατο.

ύψωσε μόνος του το δεξί του χέρι. Κάποιοι ευσεβείς χριστιανοί πήγαν κρυφά σ' εκείνο το πουτρό και ενταφίασαν το πείψαν του στο μέρος που φονεύθηκε. Κατ' αυτόν τον τρόπο ετελειώθη "ο αυτό-

χθων ημίν και ημεδαπός Ποδιούχος, το μέγα της οικουμένης θαύμα, το μέγα της ιεράς εκκλησίας πράΐσμα, ο ποιητής τα πάντα και θαυματουργός και Μυροβλύτης Δημήτριος".

◆ Τμήμα στούν Κρύπτης πλαισιωμένο με μεγάλες κολώνες.

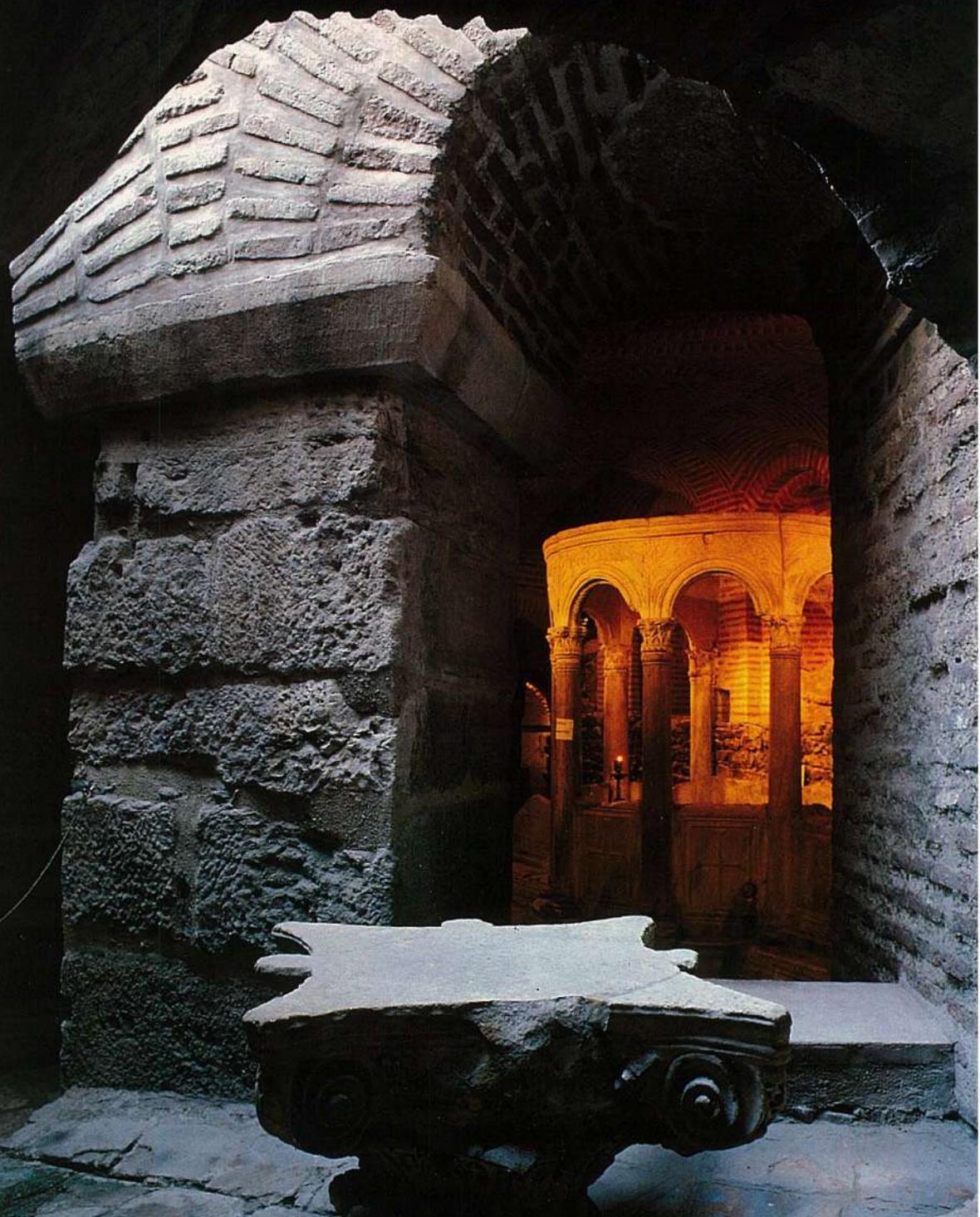
Η ΚΡΥΠΤΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ.

ΟΆγιος Δημήτριος, ο θαυματουργός προστάτης της Θεσσαλονίκης, αμέσως μετά την καθιέρωση του Χριστιανισμού έγινε αντικείμενο ευρείας λατρείας.

Στο Ναό, από την ίδρυσή του (μέσα του 5ου αιώνα) τρεις ήταν οι κύριοι χώροι λατρείας: Το σταυρόσχημο Εγκαίνιο στο ιερό του Ναού, το εξαγωνικό Κιβώριο στο κεντρικό κλίτος και η Κρύπτη με την Κρήνη.

Η Κρύπτη αναφέρεται στο σύμπλεγμα στοών και διαδρόμων που υποβαστάζονται από ισχυρούς στύλους κάτω από το Ιερό και το Βήμα και αποτελούν το ανατολικότερο τμήμα του μεγάλου ρωμαϊκού πλουτρού που βρίσκεται κοντά στην αγορά και στο στάδιο για την εξυπρέτηση των αθλητών.

Στη ρωμαϊκή περίοδο ο χώρος ήταν ισόγειος και το πλουτρό στο σημείο αυτό διόροφο, πλόγι της κλίσεως του εδάφους. Στην τελευταία ρωμαϊκή φάση το κτίσμα είχε στο κέντρο Κρήνη με πέντε κόγχες, που πλαισιωνόταν από στοές. Όταν κατά τον 5ο αιώνα, επί επάρχου Λεοντείου, ιδρύθηκε η μεγάλη πεντάκλιτη βασιλική, οπόκληρο το ισόγειο συγκρότημα του αρχαίου πλουτρού διατηρήθηκε και διασκευάστηκε, αφού μετατράπηκε σε κρύπτη του ναού η οποία απέβη κέντρο λατρείας. Οι ισχυροί τοίχοι και θόλοι του πλουτρού χρησιμοποιήθηκαν ως κρυπτίδωμα του υπεράνω ανεγερθέντος ιερού βήματος του εγκάρσιου κλίτους και της ανατολικής γενικά πλευράς της βασιλικής, η διαμόρφωση των οποίων εξαρτήθηκε από τα προϋπάρχοντα κτίσματα, ενώ έγιναν και πολλές προσθήκες, αφ' ενός για πόλογους οικοδομικούς και αφ' ετέρου πρόσεξης προσθήκες, αφ' ετέρου πρόσεξης.

◆ Κιονόχρανο Θεοδοσιανού τύπου.
Χηρηματοποιηθέν στον πρώτο
μεγάλο Ναό των 5ο και 7ο αιώνα.

Κατά τη μετατροπή του χαμηλού ισόγειου πλουτρού σε κρύπτη, την κυριότερη διασκευή υπέστη το κεντρικό τμήμα όπου ανεγέρθηκε η αψίδα και διασκευάστηκαν οι περί αυτής στοές.

Ολόκληρη η κρύπτη χρησιμοποιήθηκε ως πλατευτικός χώρος για θρησκευτικές ανάγκες, όπως μαρτυρούν πείψανα ψηφιδωτών και τοιχογραφιών που βρέθηκαν σε διάφορα μέρη. Η αρχαιότερη όμως πλατεία συγκεντρωνόταν κυρίως στον ημικυκλικό χώρο της αψίδας στην στοά που τον περιέβαλε από τρία μέρη.

Στον ημικυκλικό χώρο της αψίδας και σε απόσταση ενός μέτρου μπροστά από το ρωμαϊκό τοίχο με τις πέντε κόγχες προστέθηκε διάδρομος με ημικυκλικό κιβώριο στο κέντρο, που φράσσεται από θωράκια με σταυρούς. Το κιβώριο αποτελείται από επτά κιονίσκους που βαστάζουν ανάγλυφα μαρμάρινα τόξα,

ενώ τα κιονόκρανά τους είναι θεοδοσιανά με τέσσερα φύλλα πεπτής ακάνθου.

Οι διάδρομοι βρέθηκαν στερημένοι δαπέδου και μόνο το κιβώριο διατηρούσε την πλακόστρωσή του.

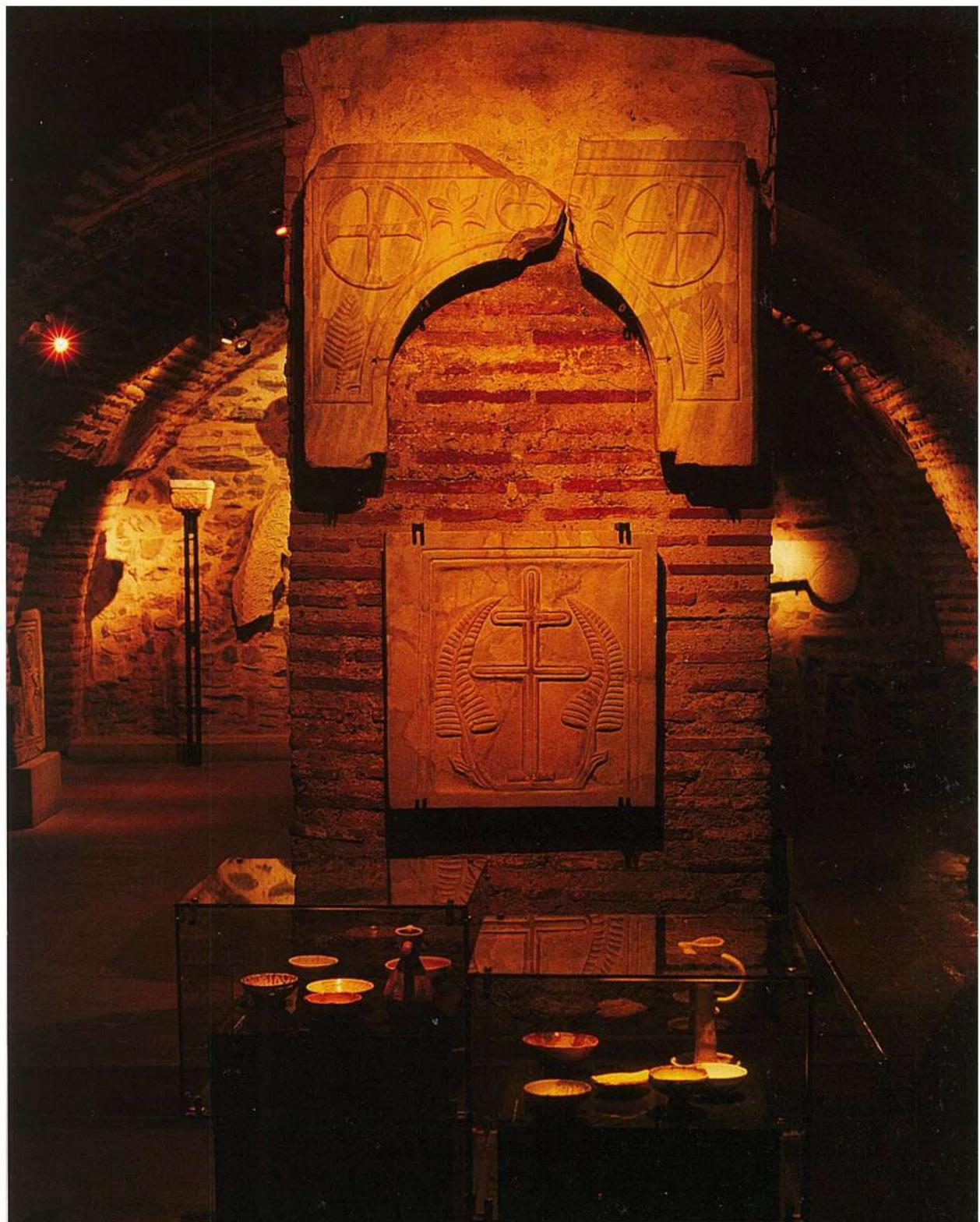
Οι κόγχες διατηρούσαν μερικά πείψανα τοιχογραφιών, οι δε από κάτω τοίχοι πείψανα ορθομαρμαρώσεως.

Το κιβώριο δεν υπήρχε αρχικά απλά μόνο ένας πλατύτερος διάδρομος (1,20 μ.) που φρασσόταν από θωράκια. Ο διάδρομος αυτός στο νότιο άκρο του συγκοινωνούσε, διαμέσου στενής διόδου, με την νότια στοά της κρύπτης, η οποία διαμορφώθηκε σε παρεκκλήσιο, στο βόρειο τοίχο του οποίου κατέληγε σκάλα που ξεκινούσε από το ιερό βήμα του ναού.

Σε τι χρησίμευε ο διάδρομος αυτός που περιφρασσόταν με θωράκια; Αν λάβουμε υπ' όψη ότι οι καμάρες του ρωμαϊκού πλουτρού θεωρούνταν τόπος ιερός, όπως

◆ *Kιονόκρανο με παραστάσεις φύλλου ακάνθου, Θεοδοσιανού τύπου 4ου - 5ου αιώνα μ.Χ.*

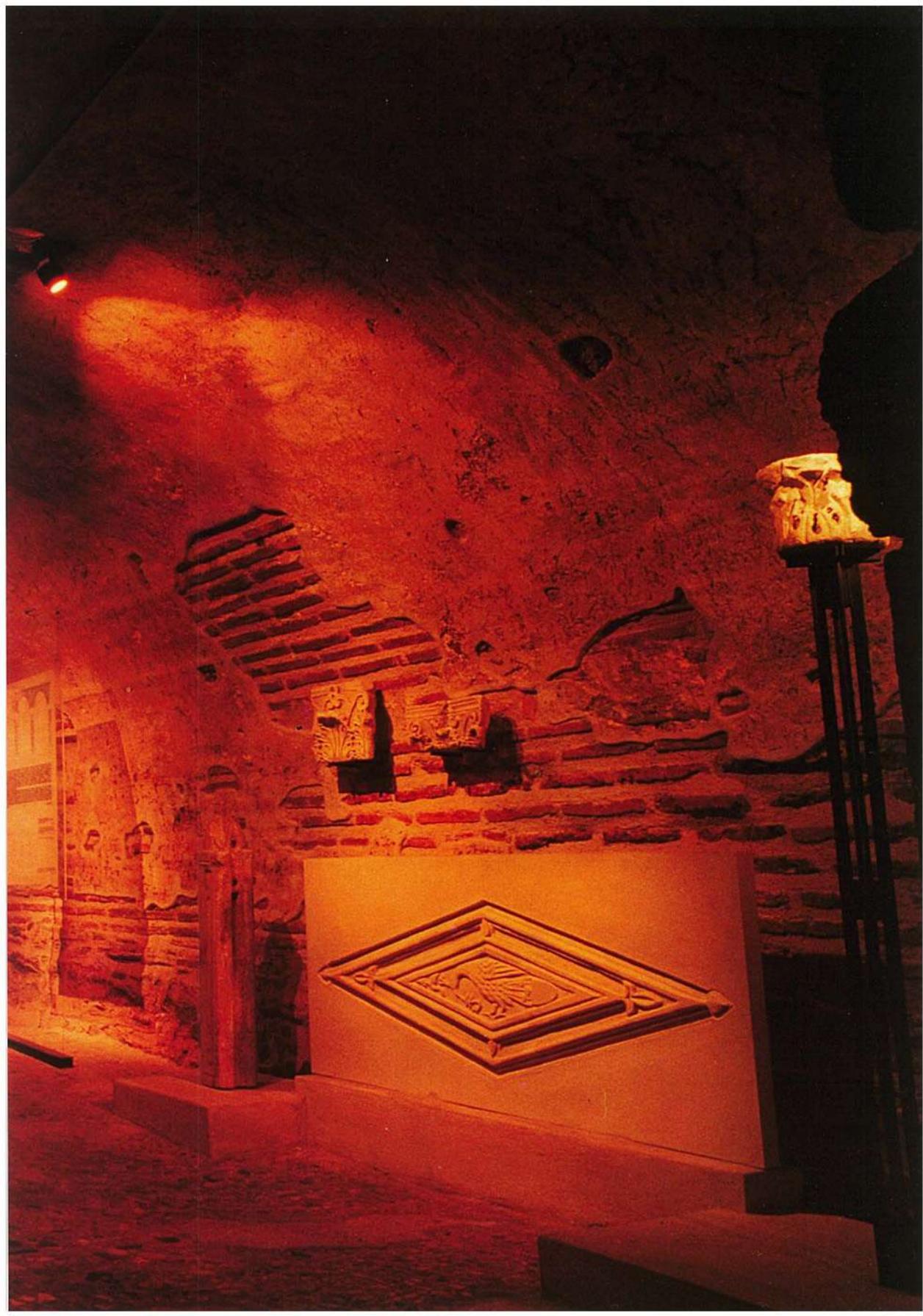

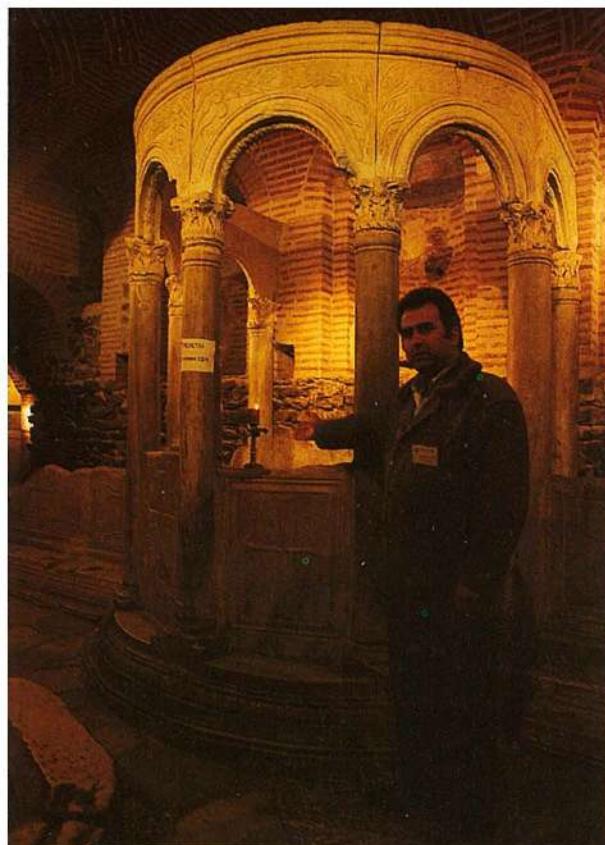

◆ Τοία κομμάτια διασωθέντα από το μαρμάρινο Κιβώτιο του 10ου αιώνα. Αυτά επροστάτευαν τη σαρκοφάγο του Αγ. Δημητρίου και είχαν συνδεθεί με πολλά θαύματα. Κάτω συλλογή από πήλινα αγγεία 12ου - 14ου αιώνα μ.Χ.

◆ Τμήμα των στοών της Κρύπτης, με γλυπτικό διάκοσμο στον εκθεσιακό του χώρο
(πεσσοί, θωράκιο, κιονόκρανο), 4ος - 5ος αιώνας μ.Χ.

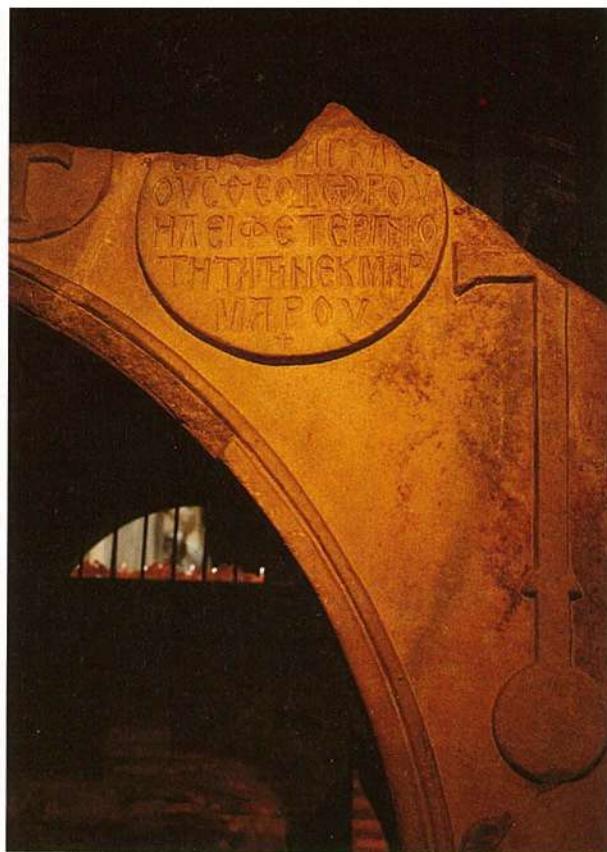

◆ Το προστατευτικό Κιβόδιο, όπου σύμφωνα με την παράδοση ελογχίσθη ο Αγ. Δημήτριος. Ακούμητος φρουρός η αναμένη κανδήλα. Πρόθυμα ο υπάλληλος του Υπ. Πολιτισμού, κας Γιάννης Λαζαρίδης, παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες για την Κρύπτη.

αναφέρει ο παράδοση περί φυλακίσεως και μαρτυρίου του Αγίου Δημητρίου το ύδωρ των κρονών που βρισκόταν στις κόγχες χρησιμοποιήθηκε προφανώς ως αγίασμα, διότι, ως γνωστό, τα αγιάσματα συνδέονται στενώτατα με τους τόπους των μαρτυρίων και των ναών που τα διαδέχθησαν. Το αγίασμα γέμιζε μαρμάρινη φιάλη, κατερχόμενο από την άνω κρήνη και μεταδιδόταν από κληρικούς οι οποίοι κατέρχονταν εκ του ιερού βήματος από την νότια σκάλα στο παρεκκλήσι και διαμέσου της στενής διόδου στο μαρμάρινο διάδρομο που προστάτευε τις κρήνες του αγιάσματος.

Στην Βυζαντινή εποχή οι ευσεβείς χριστιανοί έμπαιναν στην κρύπτη από έναν κάθετο δρόμο της Βυζαντινής Θεσσαλονίκης

◆ Κομμάτι μαρμάρινο από το Κιβώδιο της Αγ. Τράπεζας στους μεσοβυζαντινούς χρόνους. Στήν στρογγυλή πλάκα αναγράφεται (κατά πάσα πιθανότητα) το όνομα του χορηγού Επισκόπου Θεοδώρου.

που βρίσκεται σήμερα κάτω από την οδό του Αγίου Νικολάου, επειδή ακριβώς τους χρόνους εκείνους η κρύπτη δεν ήταν υπόγεια όπως σήμερα αλλά επίγεια.

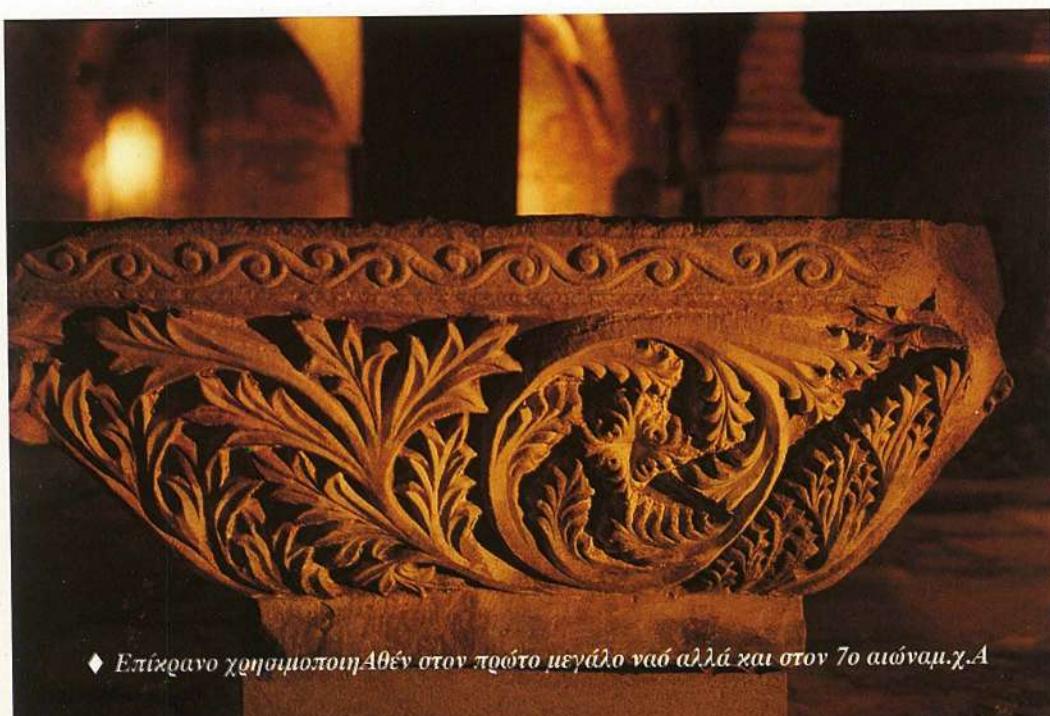
Μετά το 100 αιώνα η Κρήνη συνδέεται με το Μύρο που συνέπεγαν οι πιστοί από τις δεξαμενές της με διάφορα αγγεία, πήλινα, γυαλινά ή μεταλλικά. Ανάμεσά τους ξεχωρίζουν τα "κουτρούβια" μοιηύβδινα μικρά δοχεία, σε σχήμα παπαιοχριστιανικών ευλογιών. Το μύρο το φύλαγαν και σε περίοπτα φυλακτά ή κιβωτίδια από ποιλύτιμα μέταλλα που επέτρεπαν την μεταφορά τους σε μακρινές χώρες. Η εξάπλωση που είχαν τα αντικείμενα αυτά στο χριστιανικό κόσμο, υπήρξε μεγάλη, γεγονός που φανερώνει τη διάδοση της πιστείας του Αγίου. Στον χώρο της Κρύπτης υπάρχει και

Παρεκκλήσιο με διάτρητο άνοιγμα στην ανατολική κόγχη του. Στους παλαιοχριστιανικούς χρόνους επικοινωνούσε με την Κρήνη του αγίασματος, αλλά και με το ιερό του Ναού. Αυτό αποδεικνύεται και από τις σωτηνώσεις και από τους υδαταγωγούς που διακλαδίζονται δεξιά και αριστερά στις δεξαμενές, οι οποίες διέρχονται κάτω από το ιερό του Ναού, ξεκινώντας από το φρέαρ και καταβλήγοντας στην μικρή μαρμάριν φιάλη, η βάση της οποίας φαίνεται ακόμη έμπροσθεν του Κιβωρίου. Το Κιβώριο, ποιόν, αποτελεί και τον χώρο όπου έρεε το αγίασμα και το μύρο, το οποίο εξήρχετο, όπως αναφέρεται στις ιστορικές πηγές και τους εγκωμιαστικούς λόγους προς τιμήν του Μεγαλομάρτυρα, από τις πληγές του πανάγιου σώματός του. Για πρώτη φορά τον 10ο αιώνα ο Ιωάννης Καμενιάτης αποδίδει στον πολιούχο Άγιο Δημήτριο της Θεσσαλονίκης το όνομα "Μυροβλύτης". Πανηγυρικοί λόγοι πλέκουν εγκώμια στην "πηγή των ιάσεων" και πιστεύεται την εποχή εκείνη ότι το μύρο πηγάζει από τις πληγές του ιερού Λειψάνου που βρισκόταν στον τάφο του Αγίου. Στην βορειότερη γωνιά της κρύπτης υπάρχει σήμερα "ακοίμητη κανδήλα" γιατί πιστεύεται, ότι είναι το σημείο του ρωμαϊκού

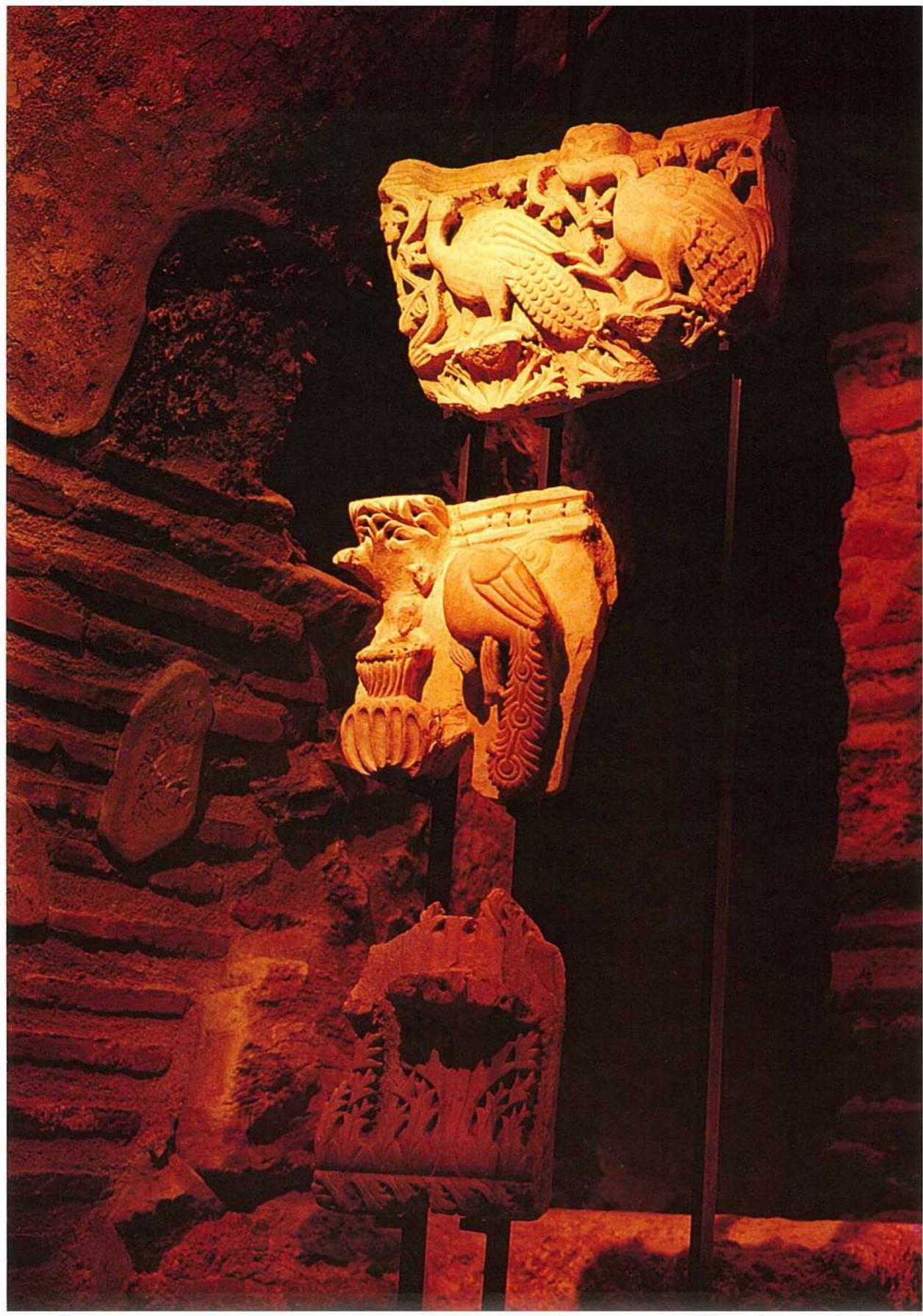
πουτρού όπου πογχίστηκε ο Άγιος Δημήτριος. Νοτιότερα μέσα στις κόγχες βρέθηκαν οστά που είναι προφανώς ιεραρχών ενώ στις προσόψεις των αψιδωμάτων βρέθηκαν διάφοροι σταυροί.

Οι ιδιαίτερες συνθήκες του χώρου δεν επέτρεπαν την προέκταση του Ναού προς ανατολής, με αποτέλεσμα ο τάφος του Αγίου να μην μπορεί να συμπέσει εντός του κυρίως ναού, της μεγάλης βασιλικής του Λεοντείου, αλλά εντός του ιερού βήματος, κάτω από την Αγία Τράπεζα. Πιθανότατα για λόγους πειτουργικότητας του χώρου, για να εξυπηρετούνται οι ανάγκες των πιστών που ήθελαν να προσκυνούν τον τάφο του Μάρτυρα και ένεκα της αρχαίας παραδόσεως της ανατολικής εκκλησίας σε παρόμοιες περιπτώσεις, όπως συνέβη με τον τάφο του Απόστολου Βαρνάβα της Κύπρου και του Αγίου Βαβύλα, ο οποίος μεταφέρθηκε από την Αντιόχεια στη Δάφνη, ο τάφος του Αγίου Δημητρίου μεταφέρθηκε στο νέο Ναό προς το κέντρο, εντός αργυράς πλάννακος εις το αργυρούν Κιβώριον.

Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας π Κρύπτη καταχώνεται και ξαναβρίσκεται μετά την πυρκαγιά του 1917, οπότε και ακολουθεί η αναστήλωσή της.

◆ Επίχριστο χρησιμοποιημένη στον πρώτο μεγάλο ναό αλλά και στον 7ο αιώνα μ.χ.Α

ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ

ΕΡΥΘΡΟΣ ΟΙΝΟΣ
ΕΠΙΤΡΑΠΕΖΙΟΣ.

Φ. Χ. Μ. / 03-0409/58

€ 7,50 ml ΠΑΡΑΓΩΓΗ & ΕΜΦΑΔΩΣΗ Α. ΜΠΑΜΠΑΤΖΙΔΗ Ο.Ε.
ΒΑΛΗΝΙΚΟ ΠΡΩΤΟΝ

12% Vol

H Θεσσαλονίκη το 1430 κυριεύεται από τον Μωάμεθ τον πορθητή, 23 χρόνια πριν την Κωνσταντινούπολη. Οι περιγραφές των διαφόρων περιηγητών της εποχής εκείνης ανεβάζουν τους κατοίκους της σε 120.000 ψυχές. Κόσμος πολύς, που συνωστίζεται στους τριακόσιους περίπου δρόμους της, που αποτελούν και το χώρο ανάπτυξης της κάθε σύντεχνίας. Αριθμούνται 348 κρασοπουλιά όπου κατά τον Τούρκο περιηγητή Ελβία Τσελεπή οι ιδιοκτήτες αυτών πουλούν αναίσχυντα στους άπιστους κρασί. Έχει 17 θαυμάσια καφενεία όπου συγκεντρώνονται, οι κομψευόμενοι, οι ποιητές,

οι άνθρωποι των γραμμάτων και των τεχνών. Το κρασί είναι ο πολυτελής σύντροφος εκλεκτών.

Στην πόλη της Θεσσαλονίκης καταγράφονται από τον Τσελεπή 46.000 αμπέλια. Σε κάθε αμπέλι υπάρχει περίπτερο όπου μπορεί κανείς να διασκεδάσει με κρασί.

Αυτή η πολυάνθρωπος πόλη από πολύ παλιά ήταν ο στόχος δόλων πον ζήλευαν την εμπορικότητα και τον πλούτο της.

Την πόλη αυτή υπερασπίστηκαν πολεμιστές άξιοι που έτυχαν ιδιαίτερης εύνοιας αποκτώντας το δικαίωμα καλλιέργειας εκτός των τειχών.

Εκεί επέδειξαν ιδιαίτερη τέχνη και έμπνευση μια και ασχολήθηκαν με την

καλλιέργεια της αμπέλου. Όμως την πόλη αυτή στήριξε και έσωσε ο ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ της Άγιος Δημήτριος.

Ο σεβασμός, ο θαυμασμός και η πίστη των κατοίκων της πόλης, δημιούργησε προς τιμήν του Αγίου την μεγάλη εμποροπανήγυρη των Δημητρίων, όπου συνέρρεαν από διάφορα μέρη πωλητές και αγοραστές.

Η όμορφη και άγνωστη αμπελοοινική ιστορία της πόλης της Θεσσαλονίκης και ο τίτλος που της εδόθη από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Αμπέλου και Οίνου ως «η πόλη του κρασιού», μας παρακίνησαν στη δημιουργία ενός κρασιού, όπου ονομασία και χαρακτήρας, δένονται με το λαμπρό παρελθόν.

ΑΝΕΣΤΗΣ
ΜΠΑΜΠΑΤΖΙΜΟΠΟΥΛΟΣ